

Тарабан Світлана Василівна, кандидат наук з державного управління, начальник відділу прогнозування та зведення інформації управління аналітики, прогнозування та зведення інформації Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 5, Держпром, 3-й під'їзд, 8-й поверх, тел.: +380506776711, e-mail: svetlana_taraban@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3417-8547>.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ПРИВАБЛИВОГО КЛІМАТУ В РЕГІОНІ – СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ РОЗВИТКУ ХАРКІВЩИНИ

Анотація. У статті розглянуто процеси надходження інвестицій в економіку Харківської області, висвітлено особливості проведення інвестиційної діяльності в регіоні. Зазначено, що у лютому 2020 року прийнято Стратегію розвитку Харківської області на 2021–2027 роки, однією із стратегічних цілей якої є: «Забезпечення інвестиційно-привабливого клімату в регіоні і створення інноваційної та інвестиційної інфраструктури». Проведено аналіз динаміки обсягів надходжень прямих іноземних інвестицій до Харківської області за 2009-2019 роки, який дозволив виявити періоди найбільш значних коливань. Виконано порівняльний аналіз обсягів залучених прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в регіони України на кінець 2019 року та визначено, що Харківська область посідає дев'яте місце серед регіонів України за цим показником. Проаналізовано обсяги надходжень прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн світу в Харківську область на кінець 2019 року і з'ясовано, що переважну частку складають надходження з країн ЄС. Проведено структурний аналіз прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності на кінець 2019 року, встановлено пріоритетні галузі економіки Харківщини, до яких іноземні інвестори вважають доцільним вкладати кошти. Проаналізовано динаміку та структуру капітальних інвестицій в Харківській області. Вивчено структуру капітальних інвестицій в регіоні у 2019 році за джерелами фінансування, а також за видами економічної діяльності. Досліджено обсяг капітальних інвестицій по містах і районах Харківської області за 2018 рік та визначено, що майже 2/3 всіх капітальних інвестицій спрямовується в місто Харків. У результаті проведеного дослідження динаміки та структури обсягів прямих іноземних інвестицій в Харківську область та капітальних інвестицій виявлено, що спостерігається суттєва диспропорція та підтверджується моноцентричний характер інвестиційного розвитку Харківщини. Визначено

шляхи активізації залучення прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій з метою забезпечення інвестиційно-привабливого клімату в регіоні.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, іноземні інвестори, динаміка, структура, інвестиційно-привабливий клімат.

Taraban Svitlana Vasylivna, PhD in Public Administration, Chief of the Department for forecasting and summarizing information, Governing of analytics, forecasting and summarizing information of the Department of Economics and International Relations of the Kharkiv Regional State Administration, 61022, Kharkiv, Svobody Square, 5, Gosprom, 3rd entrance, 8th floor, tel.: +380506776711, e-mail: svetlana_taraban@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3417-8547>.

ENSURING INVESTMENT-ATTRACTIVE CLIMATE IN THE REGION - STRATEGIC PRIORITY OF DEVELOPMENT OF KHARKIV REGION

Abstract. The article deals with the processes of inflow of investments into the economy of Kharkiv region, highlights the peculiarities of investment activity in the region. It was noted that in February 2020 the Strategy for the Development of the Kharkiv Region for 2021-2027 was adopted, one of the strategic goals of which is: “Ensuring an investment-attractive climate in the region and creating an innovative and investment infrastructure”. The analysis of the dynamics of the volume of direct foreign investment in the Kharkiv region for 2009-2019 was analyzed, which allowed us to identify periods of the most significant fluctuations. A comparative analysis of the volume of attracted direct investments (share capital) in the regions of Ukraine as of the end of 2019 is made and it is determined that Kharkiv region ranks ninth among the regions of Ukraine in this indicator. The volume of direct investment (share capital) income from the countries of the world to the Kharkiv region at the end of 2019 is analyzed and it is determined that the major part is from the EU countries. A structural analysis of foreign direct investment by type of economic activity at the end of 2019 has been conducted, priority sectors of the Kharkiv region’s economy have been identified, to which foreign investors consider it advisable to invest. The dynamics and structure of the capital investments in the Kharkiv region are analyzed. The structure of capital investments in the region in 2019 by sources of financing, as well as by types of economic activity is studied. The volume of capital investments by cities and districts of the Kharkiv region for 2018 is investigated and it is determined that almost 2/3 of all capital investments are directed to the city of Kharkiv. As a result of a study of the dynamics and structure of foreign direct investment volumes in the Kharkiv region and capital investments, it is revealed that a significant disproportion is observed and the monocentric nature of the investment development of the Kharkiv region is confirmed. The ways of intensifying the

attraction of foreign direct investment and capital investments in order to ensure an attractive investment climate in the region are identified.

Keywords: investment activity, foreign investments, capital investments, foreign investors, dynamics, structure, investment-attractive climate.

Постановка проблеми. Успішний розвиток регіонів та територіальних громад не можливий без активізації інвестиційної діяльності, нарощення внутрішніх і зовнішніх інвестицій в економіку областей, міст, об'єднаних територіальних громад (далі - ОТГ). Лише ефективне використання наявного потенціалу та вмиле залучення всіх можливих джерел інвестування (місцевий і державний бюджет, інвестиції діючих компаній, залучення нових інвесторів, кредити банків та інші позикові інструменти тощо) може гарантувати динамічний соціально-економічний розвиток територій. Тому особливої актуальності набувають питання, пов'язані з вивченням умов створення сприятливого інвестиційного клімату регіону, підвищення рівня його інвестиційної привабливості, залученням інвестицій і їх ефективним використанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу вивченню проблем та шляхів залучення інвестицій в економіку України, аналізу сучасного стану інвестиційної діяльності та питанням покращення інвестиційного клімату в країні приділяли такі вчені, як: А. Непран [3], Г. Филюк [5] та ін..

Вагомий внесок у вивчення сучасних напрямків і пріоритетів регіонального розвитку, інвестиційних процесів, що відбуваються, зробили вітчизняні науковці, зокрема, А. Дегтяр [2], Н. Третяк [4] та ін.

Питання впливу інвестиційної діяльності на економічний розвиток територій досліджено в роботах таких економістів: Б. Данилишин [1], О. Гаврилукта ін.

Метою статті є дослідження інвестиційних процесів в економіці Харківської області, статистичний аналіз динаміки та структури обсягу прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій, визначення шляхів активізації їх залучення та забезпечення інвестиційно-привабливого клімату в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Залучення інвестицій в Харківський регіон завжди було і є одним з головних пріоритетів діяльності місцевих органів влади.

Рішенням сесії Харківської обласної ради від 27.02.2020 № 1196-VII схвалено Стратегію розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. Одна із стратегічних цілей Стратегії – «Забезпечення інвестиційно-привабливого клімату в регіоні і створення інноваційної та інвестиційної інфраструктури» – містить декілька операційних цілей і завдань, спрямованих на забезпечення позиціонування Харківщини, як одного з найкращих місць вкладення інвестицій та створення необхідних умов для інвестування.

Оперативна ціль 4.1. «Організація системи залучення та супроводження міжнародних і вітчизняних інвестицій» передбачає:

створення інституцій залучення та супроводу закордонних і вітчизняних інвесторів; міжнародну промоцію інвестиційної привабливості регіону; налагодження тісної співпраці з вітчизняними й іноземними інвесторами та інституціями щодо залучення інвестицій тощо [6].

Харківською обласною державною адміністрацією здійснювались заходи щодо сприяння зміцненню інвестиційного потенціалу економіки області, збільшенню обсягів інвестицій в реальний сектор економіки шляхом активного залучення всіх джерел фінансування, підвищення ефективності їх використання для досягнення стабільного соціально-економічного розвитку регіону.

Багато років успішно реалізують свої проекти у Харківській області такі провідні міжнародні компанії, як: ПрАТ «Філіп Морріс Україна», ТОВ «Нестле Україна», ТОВ «Амкор Тобакко Пекеджинг Україна», Харківське відділення ПАТ «САН ІнБев Україна», АТ «Новий Стиль», ТОВ «Східно-українська компанія «Малтюрорп», спільне українсько-британське підприємство «Українська чаєрозважувальна фабрика «Ахмад Ті» тощо.

За даними Головного управління статистики у Харківській області, за 2019 рік до регіону надійшло 84,5 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), вибуло 11,7 млн.дол. США. Абсолютний приріст, з урахуванням зміни вартості акціонерного капіталу нерезидентів (37,2 млн.дол.США, у тому числі курсова різниця склала 36,2 млн.дол.США), склав 110,0 млн.дол.США, темп до початку року склав 116,9% [7].

В цілому станом на 31.12.2019 загальний обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу), залучених в область, склав 762,5 млн. дол. США (рис. 1), у розрахунку на одну особу населення – 287,6 дол. США.

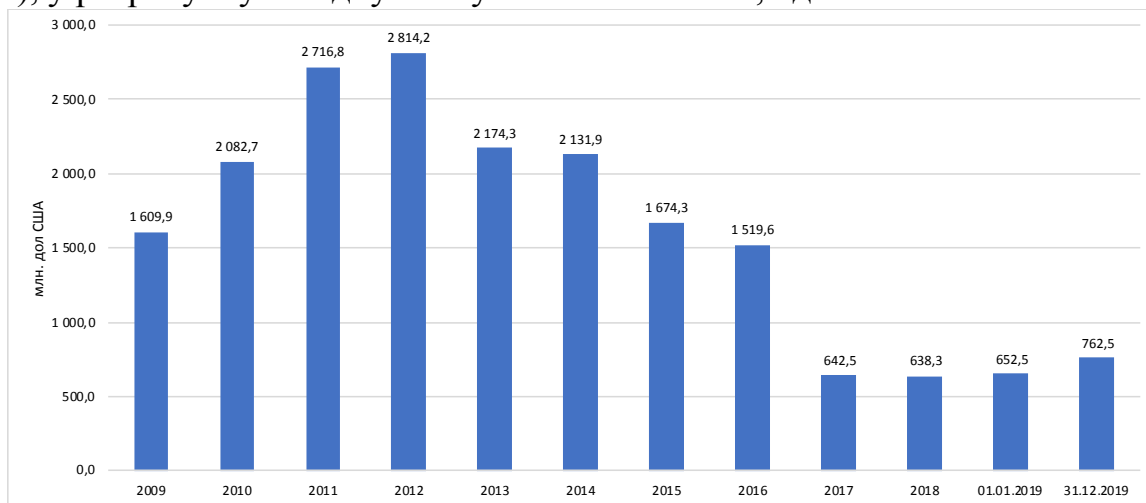

Рис. 1. Обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці Харківської області (2009 – 2019 рр) [8].

За обсягом залучених прямих інвестицій (акціонерного капіталу) Харківська область посідає дев'яте місце серед регіонів України (рис. 2).

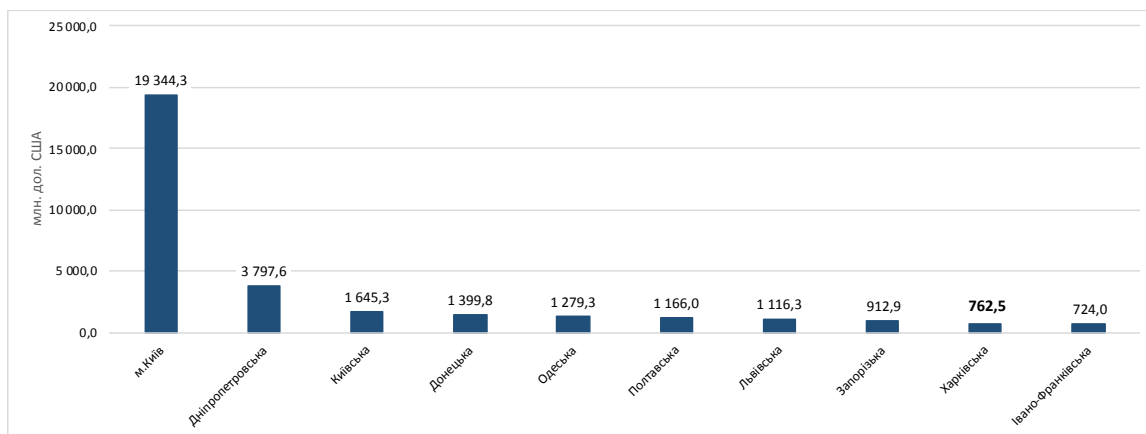

Рис. 2. Обсяг залучених прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в регіони України на 31.12.2019 [9].

Харківська область була й залишається доволі привабливою для інвесторів. Близько 80 країн світу інвестують у Харківщину. Найбільші обсяги прямих інвестицій (акціонерного капіталу) у 2019 році надійшли з Кіпру, Великої Британії, Нідерландів, Віргінських Островів (Брит.), Швейцарії, Франції, США та Польщі. Переважну частку загального обсягу прямих інвестицій (акціонерного капіталу) – 78,8% (станом на 31.12.2019) – складають надходження з країн ЄС, що становить 600, 7 млн. дол. США (рис. 3).

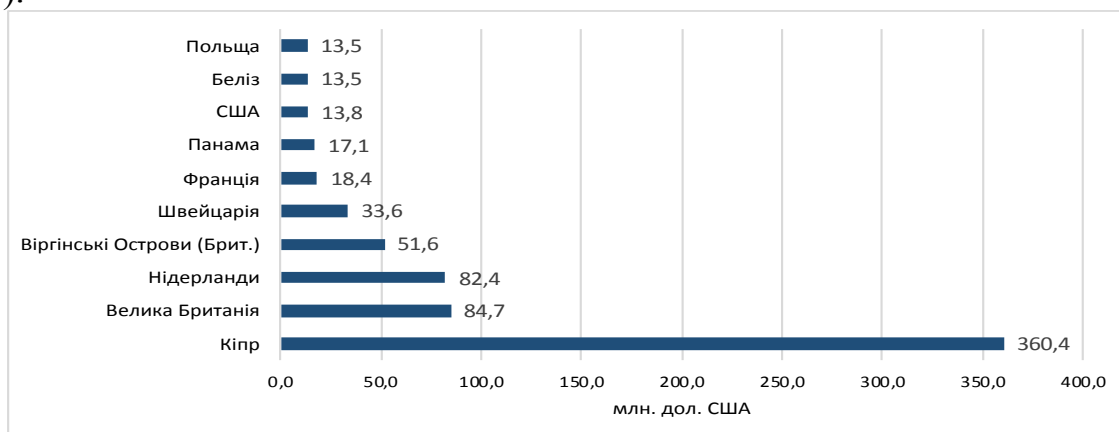

Рис. 3. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в Харківській області (за найбільшими обсягами) станом на 31.12.2019 [7].

У розрізі адміністративно-територіальних одиниць Харківської області розподіл акціонерного капіталу є нерівномірним: 54% від загального обсягу залучених прямих інвестицій надійшло в обласний центр; 41% надійшло у чотири райони – Харківський, Чугуївський, Дергачівський та Барвінківський. Решта районів та міст обласного значення залучили всього близько 5% (рис. 4). Водночас, потенціал обласного центру, а також міст, районів та ОТГ області є значним, і у найближчі 5-7 років вони можуть прийняти значно більші обсяги інвестицій.

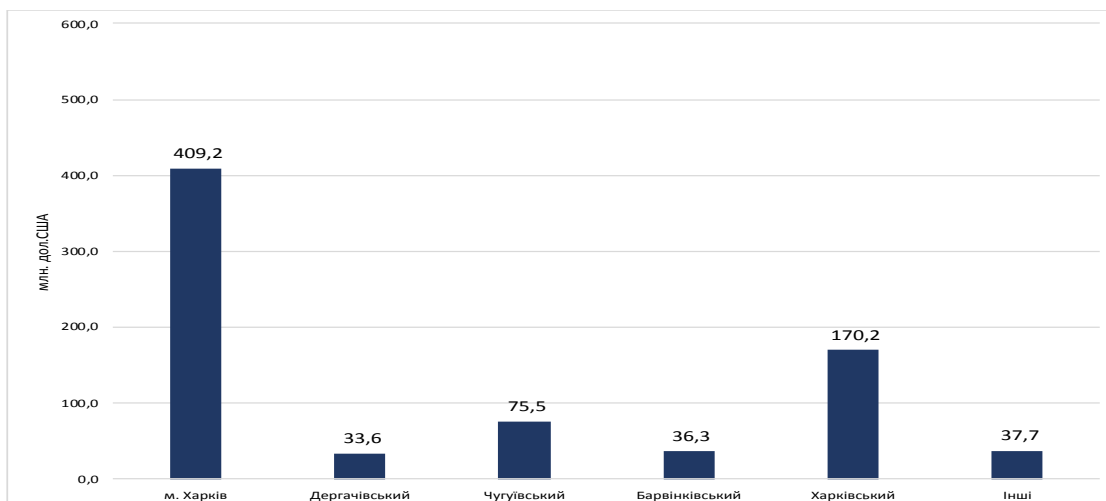

Рис. 4. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) по містах обласного значення та районах Харківської області станом на 31.12.2019 [10].

Стосовно видів економічної діяльності, то, станом на 31.12.2019, понад третина всіх прямих іноземних інвестицій (37,2%) надійшла в промисловість – це 283,4 млн. дол. США, з яких переважна більшість – 281,1 млн. дол. США (36,9%) – у переробну промисловість.

Значні обсяги прямих іноземних інвестицій акумульовано у сфері фінансової та страхової діяльності – 16,5%, у сфері операцій з нерухомим майном – 16,3%, у сільськогосподарській сфері – 9,4%, в організаціях, що здійснюють діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 8,3%, на підприємствах з оптової та роздрібною торгівлі – 5,9% (рис. 5.).

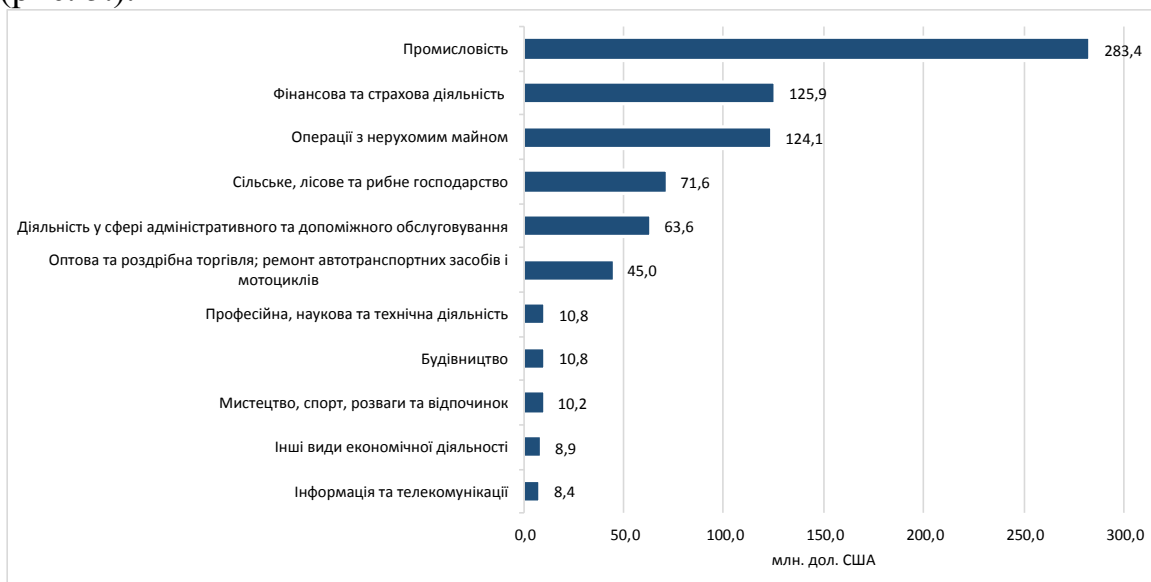

Рис. 5. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці області за видами економічної діяльності станом на 31.12.2019 [7].

Впродовж 2019 року підприємствами та організаціями Харківської області за рахунок усіх джерел фінансування було освоєно понад 22,5 млрд. грн. капітальних інвестицій, що на 5,7% більше, ніж у 2018 році.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, зокрема у січні-грудні 2019 року вони становили 10,8 млрд. грн. (47,8% загального обсягу). На другій позиції – кошти місцевих бюджетів – 4,9 млрд. грн. (21,8%), далі - кошти населення на будівництво житла – понад 2,9 млрд. грн. (13%), кошти державного бюджету – майже 1,3 млрд. грн. (5,7%), кредити банків та інші позики – 942,5 млн. грн. (4,2%). Кошти іноземних інвесторів є несуттєвим джерелом капітальних інвестицій [11].

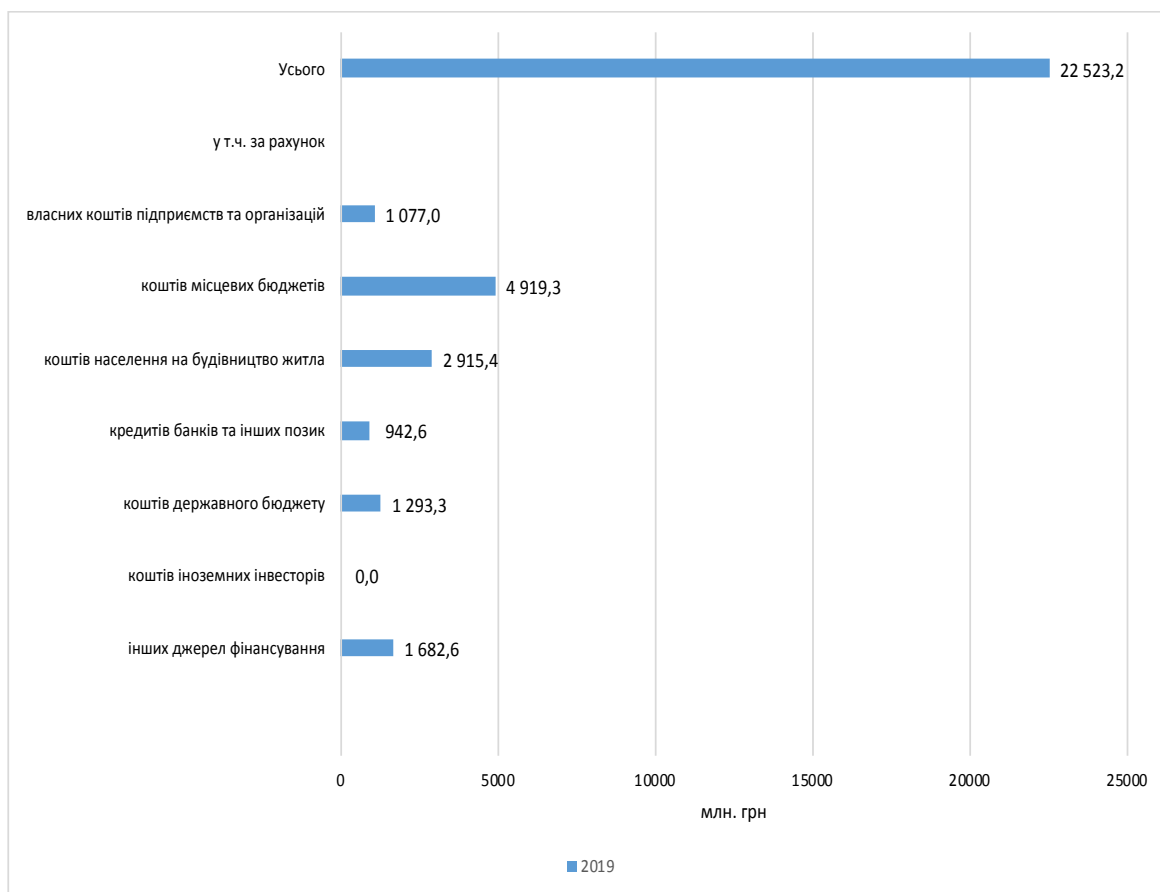

Рис. 6. Капітальні інвестиції у Харківській області за джерелами фінансування у січні-грудні 2019 року

За видами економічної діяльності найбільші обсяги капітальних інвестицій спрямовані у розвиток промисловості – 5473,3 млн грн (24,3% до загального обсягу), у т.ч. переробну промисловість – 4089,2 млн грн; будівництва – 4944,6 млн грн (22,0% до загального обсягу); сільського, лісового та рибного господарства – 2672,4 млн грн. (11,9% до загального обсягу) (рис. 7).

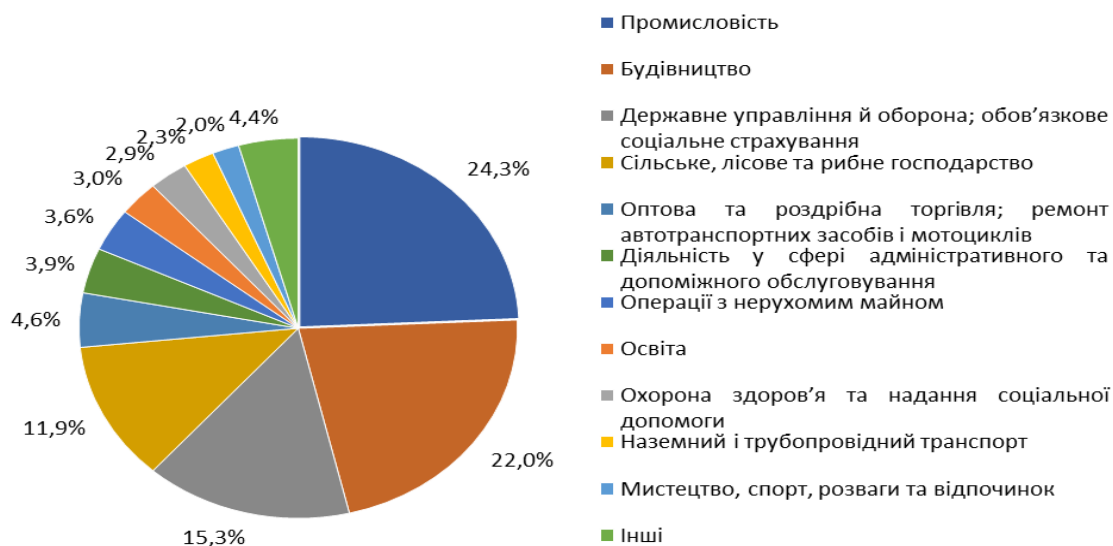

Рис. 7. Структура капітальних інвестицій у Харківській області за видами економічної діяльності у 2019 р.

Щодо територіального розподілу (рис. 8.), то майже 2/3 всіх капітальних інвестицій спрямовується в місто Харків. У 2018 році цей показник складав 15169,5 млн грн, що у розрахунку на одну особу становило 10,6 тис грн. Водночас, всі інші міста і райони освоїли лише третину від усього обсягу капітальних інвестицій (8381,8 млн грн), що становить 6,8 тис. грн. на одного мешканця [12].

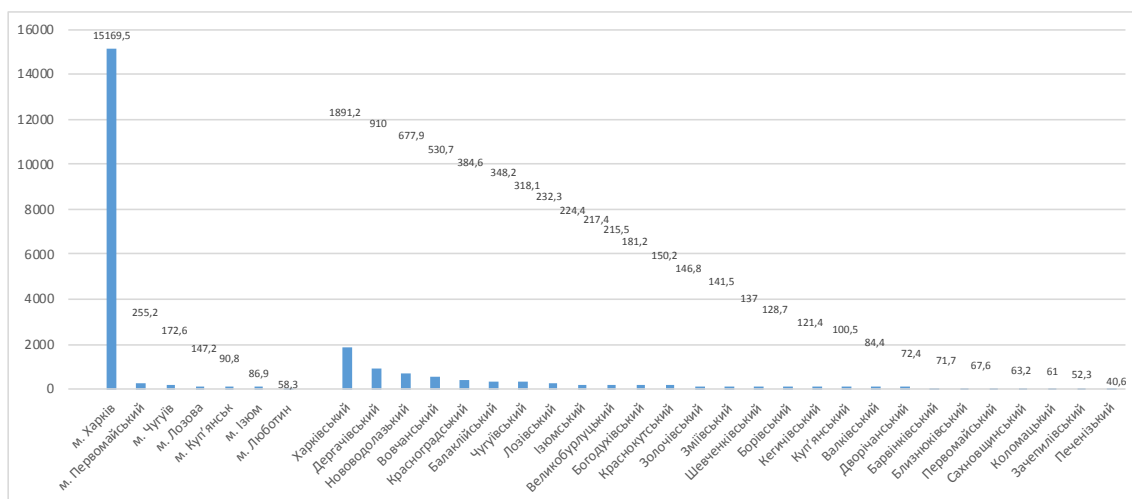

Рис. 8. Капітальні інвестиції по містах і районах Харківської області за 2018 рік (тис. грн.).

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження динаміки та структури обсягу прямих іноземних інвестицій в Харківську область та капітальних інвестицій виявлено, що спостерігається суттєва диспропорція та підтверджується моноцентричний характер інвестиційного розвитку Харківщини. Такий стан справ вимагає посиленої уваги до розвитку інвестиційного процесу в містах, районах та ОТГ області, а також забезпечення дотримання балансу інтересів влади,

територіальних громад/мешканців регіону та бізнесу.

Харківська обласна державна адміністрація спільно з Харківською обласною радою, органами місцевого самоврядування на місцях, маючи на меті досягнення стратегічно важливих цілей розвитку регіону, територіальних громад, повинні забезпечити для інвесторів привабливість вкладення коштів у регіональну економіку, гарантувати безпеку ведення бізнесу, виступати в якості його рівноправних партнерів.

Література:

1. Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дачій О. І. Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів: монографія. Ніжин: Аспект-Поліграф. 2007. 204 с.
2. Реалізація політики інноваційно-інвестиційного розвитку економіки на регіональному рівні: монографія. А. О. Дегтяр та ін. Х.: Магістр, 2008. 144 с.
3. Непран А. В. Формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в Україні / А. В. Непран. *Фінанси України*. 2016. № 9. С. 111-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_9_9.
4. Третяк Н. М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні. *Фінансовий простір*. 2013. № 3. С. 165-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2013_3_24.
5. Филюк Г. М. Інвестиційна складова в інноваційній системі України. *Банківська справа*. 2008. № 1(79). С. 43-51.
6. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. [URL: <http://www.kharkivoda.gov.ua> (дата звернення: 20.05.2020)].
7. Соціально-економічне становище Харківської області за січень-лютий 2020 року. Статистичний бюлетень. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/statystychnyi-biuletten-sotsialno-ekonomichne-stanovyshche-kharkivskoi-oblasti-za-2020-rik> (дата звернення: 20.05.2020).
8. Інвестиції (акціонерний капітал) в економіці Харківської області за видами економічної діяльності (2010-2018). URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/investicii-zov-dijal/2884-pryami-investitsiji-aktsionernij-kapital-v-ekonomitsi-kharkivskoji-oblasti-za-vidami-ekonomichnoji-diyalnosti-2010-2018> (дата звернення: 20.05.2020).
9. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України по регіонах (2010-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.05.2020).
10. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) по містах обласного значення та районах Харківської області. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/priami-investytsii-aktsionernyi-kapital-po-mistakh-oblasnoho-znachennia-ta-raionakh> (дата звернення: 20.05.2020).
11. Соціально-економічне становище Харківської області за січень 2020 року. Статистичний бюлетень. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/statystychnyi-biuletten-sotsialno-ekonomichne-stanovyshche-kharkivskoi-oblasti-za-2020-rik> (дата звернення: 20.05.2020).
12. Харківська область у 2018 році (статистичний щорічник). URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.05.2020).

References:

1. Stratehiia rozvytku Kharkivskoi oblasti na 2021–2027 roky. [Strategy for the development of Kharkiv region for 2021-2027]. (2020). [kharkivoda.gov.ua](http://www.kharkivoda.gov.ua). Retrieved from <http://www.kharkivoda.gov.ua> [in Ukrainian].

2. Sotsialno-ekonomichne stanovyshe Kharkivskoi oblasti za sichen-liutyi 2020 roku. Statystychnyi biuleten. [The socio-economic situation of Kharkiv region in January-February 2020. Statistical bulletin]. (2020). kh.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://kh.ukrstat.gov.ua/statystychnyi-biuleten-sotsialno-ekonomichne-stanovyshe-kharkivskoi-oblasti-za-2020-rik> [in Ukrainian].
3. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) v ekonomitsi Kharkivskoi oblasti za vydamy ekonomichnoi diialnosti (2010-2018). [Direct investment (share capital) in the economy of Kharkiv region by type of economic activity (2010-2018)]. (2020). kh.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://kh.ukrstat.gov.ua/investicii-zov-dijal/2884-pryami-investitsiji-aktsionernij-kapital-v-ekonomitsi-kharkivskoji-oblasti-za-vidami-ekonomichnoji-diyalnosti-2010-2018> [in Ukrainian].
4. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) v ekonomitsi Ukrainy po rehionakh (2010-2019). [Direct investment (equity) in the economy of Ukraine by region (2010-2019)]. (2020). [ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) po mistakh oblasnoho znachennia ta raionakh Kharkivskoi oblasti. [Direct investments (share capital) in cities of regional importance and districts of Kharkiv region]. (2020). kh.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://kh.ukrstat.gov.ua/priami-investytsii-aktsionernyi-kapital-po-mistakh-oblasnoho-znachennia-ta-raionakh> [in Ukrainian].
6. Sotsialno-ekonomichne stanovyshe Kharkivskoi oblasti za sichen 2020 roku. Statystychnyi biuleten. [The socio-economic situation of Kharkiv region for January 2020. Statistical bulletin]. (2020). kh.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://kh.ukrstat.gov.ua/statystychnyi-biuleten-sotsialno-ekonomichne-stanovyshe-kharkivskoi-oblasti-za-2020-rik> [in Ukrainian].
7. Kharkivska oblast u 2018 rotsi (statystychnyi shchorichnyk). [Kharkiv region in 2018 (statistical yearbook)]. (2019). kh.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://kh.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
8. Investytsii (aktsionernyi kapital) v ekonomitsi Kharkivskoi oblasti za vydamy ekonomichnoi diialnosti (2010-2018). URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/investicii-zov-dijal/2884-pryami-investitsiji-aktsionernij-kapital-v-ekonomitsi-kharkivskoji-oblasti-za-vidami-ekonomichnoji-diyalnosti-2010-2018> [in Ukrainian].
9. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) v ekonomitsi Ukrainy po rehionakh (2010-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
10. Priami investytsii (aktsionernyi kapital) po mistakh oblasnoho znachennia ta raionakh Kharkivskoi oblasti. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/priami-investytsii-aktsionernyi-kapital-po-mistakh-oblasnoho-znachennia-ta-raionakh> [in Ukrainian].
11. Sotsialno-ekonomichne stanovyshe Kharkivskoi oblasti za sichen 2020 roku. Statystychnyi biuleten. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/statystychnyi-biuleten-sotsialno-ekonomichne-stanovyshe-kharkivskoi-oblasti-za-2020-rik> [in Ukrainian].
12. Kharkivska oblast u 2018 rotsi (statystychnyi shchorichnyk). URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].